

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันได้มีการยอมรับหลักการลงโทษสมัยใหม่โดยการเปลี่ยนจากวิธีการลงโทษมาเป็นวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมเป็นรายบุคคล โดยวิธีการหลักเสี่ยงโทษจำคุกในระยะสั้น ดังจะเห็นได้จากการนำวิธีการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษและคุมประพฤติมาใช้ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นการให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจโดยพิเคราะห์แล้วเห็นว่าจำเลยมีแนวโน้มจะแก้ไขปรับปรุงตัวเองให้กลับตัวได้โดยไม่ต้องถูกจำคุก ศาลจะพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดแต่ให้รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษไว้ โดยที่จำเลยจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมประพฤติที่ศาลกำหนด และอยู่ภายใต้การควบคุมสอดส่องของพนักงานคุมประพฤติตามระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพฤติปฏิบัติตัวตามเงื่อนไขคุมประพฤติจนครบกำหนดเวลาแล้ว ศาลก็สั่งให้ผู้ถูกคุมความประพฤติพ้นจากการคุมประพฤติไป แต่ถ้าผู้ถูกคุมความประพฤติละเมิดเงื่อนไขคุมประพฤติศาลอาจจะเพิกถอนการคุมประพฤติ และกำหนดโทษที่ยังไม่กำหนดหรือลงโทษที่รอไว้ได้

การนำวิธีการคุมประพฤติมาใช้ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลจะต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลลักษณะประวัติครอบครัว และภูมิหลังทางสังคม ฯลฯ นอกจากนี้ การกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะต้องมีวิธีการที่ชัดเจน แน่นนอน และเป็นธรรม เพื่อจะยืนยันได้ว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มานั้นครบถ้วนและถูกต้อง ซึ่งพนักงานคุมประพฤติจะเป็นผู้ทำการสืบเสาะหาข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยและสรุปเป็นรายงานพร้อมทั้งเสนอแนะมาตรการต่าง ๆ ที่เหมาะสม เพื่อให้ศาลใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษ ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อประกอบดุลพินิจของศาลนั้น กฎหมายได้ให้อำนาจศาลที่จะรับฟังพยานหลักฐานโดยไม่ต้องมีพยานบุคคลประกอบ หากศาลจะใช้รายงานและความเห็น เช่นว่านั้นเป็นผลร้ายแก่จำเลยให้ศาลแจ้งข้อความที่เป็นผลร้ายนั้น

ให้จำเลยทราบเพื่อให้โอกาสจำเลยในการโต้แย้งคัดค้านรายงานดังกล่าว¹ แต่ในความเป็นจริงปรากฏว่าจำเลยกลับไม่มีโอกาสได้ตรวจสอบโต้แย้งคัดค้านรายงาน จนกว่าจะถึงชั้นพิจารณาในศาลแล้วจำเลยจึงจะทราบข้อความในรายงานที่เป็นผลร้ายต่อตัวจำเลย ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิพากษาบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้

ในทำนองเดียวกัน ขั้นตอนการควบคุมและสอดส่อง เมื่อพนักงานคุมประพฤติรายงานผลการคุมประพฤติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้ถูกคุมความประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมความประพฤติ หรือมีพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป พนักงานคุมประพฤติจะจัดทำรายงานว่าผู้ถูกคุมความประพฤติฝ่าฝืนเงื่อนไขการคุมประพฤติหรือได้กระทำความผิดขึ้นใหม่ และจะเสนอให้ศาลเพิกถอนการคุมประพฤติหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งให้เป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกคุมความประพฤติมากขึ้น² โดยมีคำสั่งให้งดใช้วิธีการคุมประพฤติและใช้วิธีการจำคุกแทน แม้ว่าในการพิจารณาเพิกถอนการคุมประพฤตินี้จะมีได้มีรูปแบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างเป็นทางการ เช่นเดียวกับการพิจารณาคดีอาญาทั่วไปก็ตาม แต่จำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยในการพิจารณาคดี เพื่อเป็นสิ่งคุ้มครองจำเลยให้ได้รับการพิจารณาด้วยความเป็นธรรมและให้โอกาสจำเลยต่อสู้ปกป้องตนเองให้พ้นจากการถูกเพิกถอนการคุมประพฤติ แต่ในทางปฏิบัติปรากฏว่าจำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพฤติไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 มาตรา 13

² พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 มาตรา 15

นอกจากนี้ การคุ้มครองสิทธิของจำเลยในขั้นตอนการคุมประพฤติยังประสบกับปัญหา การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยในรายงานก่อนพิพากษา ปัญหาจากการเพิกถอนการคุม ประพฤติ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของจำเลยหรือผู้ถูก คุมความประพฤติ จึงเป็นเรื่องที่น่าพิจารณาว่าการดำเนินวิธีการคุมประพฤติถือเป็นขั้นตอนหนึ่ง ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่จำเลยจะต้องคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยหรือไม่เพียงใด สิทธิของจำเลยในชั้นพิจารณาคดีจะนำมาใช้กับสิทธิของจำเลยในขั้นตอนการคุมประพฤติหรือไม่ สิทธิของจำเลยในขั้นตอนการคุมประพฤติที่ควรจะได้รับนั้นมิอย่างไรบ้าง และสิทธิของจำเลย เท่าที่เป็นอยู่จริง ในทางปฏิบัติจะได้รับความคุ้มครองตามสิทธิที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ และมี กรณีใดบ้างที่กฎหมายคุ้มครองจำเลยไม่เพียงพอ

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งที่จะวิเคราะห์วิจัย แนวความคิด ทฤษฎี และหลักการ ในเรื่องการคุมประพฤติ โดยทำการวิเคราะห์ปัญหาทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ หลักกฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ในการคุมประพฤติ ที่จะกระทบต่อสิทธิของจำเลยในชั้นพิจารณาคดีและ อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุง โดยศึกษาเปรียบเทียบกับ ต่างประเทศเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงงานคุมประพฤติต่อไป

2. สมมติฐานของการศึกษา

วิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตาม ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 ในขั้นตอนการสืบเสาะและพินิจ และขั้นตอนการควบคุม สอดส่องยังไม่ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกคุมความประพฤติอย่างเพียงพอ

3. วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงกฎหมาย ระเบียบ ตลอดจนหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ถูก คุมความประพฤติในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาถึงแนวความคิด ทฤษฎี ตลอดจนแนวคำพิพากษาของศาลที่ให้ความคุ้มครอง สิทธิของผู้ถูกคุมความประพฤติในต่างประเทศ

3. เพื่อศึกษาถึงขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงานในชั้นพิจารณา ที่กระทบต่อสิทธิของผู้ถูกลงความประพฤติ และวิเคราะห์ถึงปัญหา อุปสรรคข้อขัดข้องต่าง ๆ ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกลงความประพฤติ

4. เพื่อศึกษาหาแนวทางแก้ไข ปรับปรุง กฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกลงความประพฤติ มีความชัดเจนและเป็นธรรมมากขึ้น

4. ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ศึกษาถึงการคุ้มครองผู้ใหญ่ หลักการทางทฤษฎีและปฏิบัติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ถูกลงความประพฤติ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 ประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิของผู้ถูกลงความประพฤติในชั้นพิจารณา ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติและแนวคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ถูกลงความประพฤติอื่นจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติของไทย เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกลงความประพฤติมีความชัดเจน แน่นนอน และมีความเป็นธรรมมากขึ้น

5. วิธีการศึกษาวิจัย

โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากตำรา บทความทางวิชาการ เอกสารทางวิชาการของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม รวมทั้งตัวบทกฎหมายทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวความคิด ทฤษฎี ตลอดจนกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ถูกคุมความประพฤติ
2. ทำให้ทราบถึงขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงานในชั้นพิจารณา ที่กระทบต่อสิทธิของผู้ถูกคุมความประพฤติ รวมทั้งปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้องต่าง ๆ ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกคุมความประพฤติ
3. ทำให้ทราบถึงสิทธิของผู้ถูกคุมความประพฤติในชั้นพิจารณาทั้งในต่างประเทศ และจะนำมาปรับใช้กับประเทศไทยได้เพียงใด
4. เพื่อเป็นแนวทางให้มีการยอมรับถึงสิทธิต่าง ๆ ที่ผู้ถูกคุมความประพฤติจะพึงได้รับ อันเป็นการสอดคล้องต่อหลักสิทธิมนุษยชน และสิทธิของผู้ถูกคุมความประพฤติในชั้นพิจารณา และใช้เป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องและการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และบรรลุวัตถุประสงค์ในการนำวิธีการคุมความประพฤติมาใช้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย